

fretà; en part hi hagué mera arabització formal i ultracorreccions mossarabitzants: d'ací les formes *parga*, plural *al-pargât*, d'on cast. *alpargate*, etc., port. dial. *alparcas* (veg. Krüger, VKR VIII, 279, 280), *bolga*, *albolga*, *alborga*, etc. Per a tot això bastarà remetre al raonat i detallat estudi del DCEC I, 5b13-22, la nota 5, i 6a10-6b12.

DERIV.S +Men. *avarguera* 'folro o mitja funda de couro que embolca, per sota, les regnes dels bous del jou' («die Zügel sind unten mit Leder umwunden, *avarguera* genannt», Arx. Ll. Salv. II, 333).

¹ Ed. Soldevila 717a; *abarques* en la vella ed. Lanz i en Casac. § 64, r, 124.24. Per a la indumentària i l'armament sumari de l'almogàver, veg. Desclot, §§ 91, 89; i cf. Giese, VKR I, 179. — ² En el II, 270, hi dóna un bon gravat d'una des Mercadal i allà hi posa *aubarca*. — ³ JMLacarra, *Vasconia Medieval, Hist. y Filol.*, Donostia 1957, 12; cf. Schuchardt, ZRPb. xv, 115; i les notes de Simonet, Baist, etc. — ⁴ Ed. Vieliard, p. 26, comentat per Caro Baroja, *Materiales Est. L. Vca.*, p. 96, n. 41; Mitxelena, BSVAP x, 8-9. — ⁵ I és clar que sense aclucar els ulls davant altres pistes o enllaços possibles; cf. *barajones*, *baraquettes*, esmentats en DCEC núm. 9 (6a59, 6a41).

Avarea, -resa, V. *avar*

AVARIA, 'dany sofert durant un transport per les mercaderies', sovint estès a d'altres danys i despeses ocasionades en el curs de diversos processos legals, i fins a sentits generals, com petits accidents i despeses variès: antic terme de dret mercantil que, almenys en l'essencial, prové de l'àr. *ʿawāriya* 'mercaderia avariada', derivat de *ʿawār* 'defectuositat, tort, avaria', i aquest de *ʿāwwar* 'danyar, avariar, mutilar', si bé és possible que hi hagués influència o contaminació de mots europeus de forma i sentit semblants. □ 1.ª doc.: 1258; i ja, S. XIII, en diversos capítols del Consolat de Mar i del dret marítim inclòs en els Costums de Tortosa.

«L'escrivà pot pendre de quascun mercader penyora que bé li vàlega lo nòlit e les *avaries*, axí bé dels parsoners com dels altres, e dels pelegrins e de mariners e de tota persona que deja donar nòlit o *avaries*», *Consolat*, cap. 15, i de nou en el 95; ¹ «on appelle *avaries* les dommages arrivés à des marchandises; mais dans le droit maritime du M.-A., c'est un mot générique qui signifie des dépenses» (nota de Pardessus). En els *Costums de Tortosa*, «lo senyor del leny pot pendre cascun mercader --- e retenir penyores per lo nòlit e les *averies* --- e no és tengut de rette tro sia pagat tot lo nòlit e les *averies* al escrivà» (ed. Oliver, 452, 453, i altres passatges en *AlcM*). El sentit s'amplià a d'altres usos, sobretot en català, gran centre de popularitat del mot a Europa; d'una banda, a 'xacres d'una persona': «les *averies* / de sa persona / alguna stona / ella spiava; / mas bé-s pastava / pasta de muda,² / d'oli de ruda / e de ginebre / --- / morros e celles / s'empeguntava / ---». JRoig (*Spill*,

2522).

D'altra banda, com ja observava Pardessus, a diverses despeses, especialment despeses legals de caràcter accidental o accessori: «ha a pagar la part, entre lo notari e l procurador fiscal e lo saig, les quals *averies* no poden pujar de quatre sous avant, per cascuna liura que composat haurà», en doc. d'Urgell de 1470 (*BABL* XI, 284; i un altre tros anàleg de 1451 en *AlcM*), d'on la generalització a la idea de 'cosa accidental', 'petit fet accessori': «però l'amor, com sol fer, / prest li llevà sa mascàra / aminvan-se la vergonya / tant com l'edat se aumentava: / en quatre dias tot foren / uyadetes y riayes, / recaudets y les demés / *averies* d'esta casta», en el mallorquí G. Roca i Seguí (1742-1813, *JMBover*, *BiEscrBal.* II, 276.9.4).³

Catalunya i Gènova foren els centres de difusió del mot per Europa; encara que ja n'hi ha exs. genovesos des d'un poc abans de 1150 (Vidos, *Stor. delle Parole Mar.*, 218-24), és dubtós que aquesta diferència cronològica correspongui a la realitat dels fets, com sigui que a penes s'ha publicat doc. mercantil catalana anterior al S. XIII, tot i que certament va haver-n'hi; tanmateix la rapidesa amb què es va estendre per tot el Mediterrani el Consolat de Mar, ja des de la fi d'aqueix segle, demostra el prestigi conquistat des d'antic per la legislació mercantil catalana: el tràfic comercial nostre amb Tunis i altres ports africans era molt antic. Des del català, en tot cas, el mot va propagar-se al castellà, on, fora d'un cas isolat en una trad. medieval, no apareix fins c. l'a. 1500.

Per a l'etimologia àrabica són bàsiques les notes de Dozy, *Gloss.*, 217, i del DCEC I, 337-8, i la ben establerta i força abundosa doc. àrabica que aplega Dozy, *Suppl.* II, 188-9, sobre aquest mot, la seva arrel i els seus derivats. Una arrel productiva i ben arrelada en l'àrab real des de l'Edat Mitjana, i encara ben popular en el Magreb: *ʿāwwar* «endommager, gâter», *Almakkarî*, en *RMa.* «enganyar, buidar, concavar»; «difficilis fuit» o sigui «rendre revêche, indocile» tant en *RMa.* com en *PAlc.*; avui a Egipte 'mutilar, tallar un membre', 'avariar', i el participi *muʿāwwar* «avarié» (Boqtor); i no menys descabdellat partint de la idea general de 'dany' en les altres formes del verb (v, vi, x) i en diversos substantius que en deriven.

En particular l'abstracte *ʿawār* (segons alguns pron. *ʿiwār*) és en general «défectuosité» des de l'àrab clàssic i comú (Lane, Bq), usat entre altres per magrebins medievals com Aben al-Akhbar, i que arriba a concretar-se en el sentit d'«avarie» segons Boqtor, també 'mutilació' (id.) i tant *PAlc.* com *RMa.* el documenten ja amb el valor de 'tort, injúria' o de 'revés', 'indòcil' (*redropelo*, *difficilis*). En fi, d'ací es derivà un adjectiu en -i que parteix de la idea de 'perjudicat', i en la forma femenina *al-ʿawāriya*, ja substantivat, es documenta a Síria, almenys, com a terme de comerç per a «marchandises avariées, celles qui ont été endommagées par l'eau de la mer» (en el *Mohit*, que sovint es funda en documentació més ampla i antiga d'Orient).

Els Kahane publicaren el 1959 una nota (*Boll. Atl.*